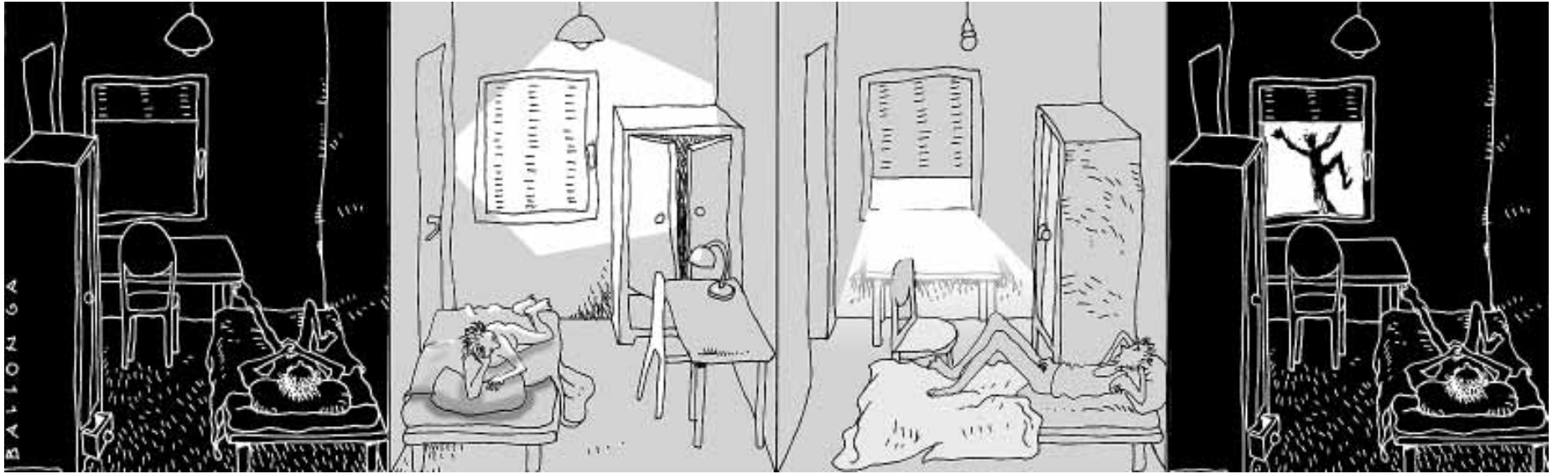

MODELARI

JORDI BALLONGA

Els valors revoltats

ISIDRE GRAU

igrau@worldonline.es

Malgrat que la dita popular *En el pot petit hi ha la bona confitura* se sol replicar amb la torna *Perquè no va cabre en el gros*, sóc del parer que la confitura dels bons contes té poc a veure amb la de les bones novel·les. Així crec que ho demostra el conte *La revolució*, del polonès Slawomir Mrozek, que en dues lleugeres pàgines sap clavar l'estocada en la moral del lector i deixar-n'hi un record complet, concís i durador.

Fer crítica social sense caure en el pamflet és un art dels difícils. Tal vegada perquè el pes de les idees a transmetre és tan notori que l'interessat no sap renunciar a la formulació directa. Ara bé, la història ja s'ha inventat un mecanisme correctiu per refinar aquest art fins al límit de la sublimació: els règims totalitaris. Sota l'ombra de la censura o amb la repressió més descarada, esperits

crítics de totes les cultures han hagut d'incentivar la intel·ligència i les bondats del llenguatge indirecte, propi de la literatura, per fer arribar missatges al poble sense que l'aparell repressor se senti al·ludit. Així, quan el franquisme va promoure l'art de les dobles o triples lectures i els missatges entre línies, l'Europa més interior ja s'havia doctorat en el joc del gat i la rata amb el poder. El surrealisme i el teatre de l'absurd havien fet bona feina en la croada contra els convencionalismes de qualsevol índole.

NARRADOR I DRAMATURG

Slawomir Mrozek (Borzecin, 1930) també va destacar en el teatre de l'absurd (no fa gaire que a Barcelona es va representar el seu *Tango*, de 1965), però aquí hem tingut ocasió de coneixe'l més per la seva narrativa breu, d'estil incisiu, que ho remou tot amb humor, des del subtil al més

càustic, tal com ho demostren els tres reculls de narracions, publicats en català per Quaderns Crema: *La vida difícil*, *Dues cartes* i *L'arbre*.

És a *La vida difícil* que hi trobem la petita perla titulada *La revolució*, un text d'aparença simplista, amb una estructura mínima i el llenguatge recurrent, però que sap engaltar-nos un missatge d'allò més universal. L'argument és força simple, i la manera d'arrencar, transparent. És un narrador en primera persona qui ens explica la seva experiència passada: "A la meua habitació el llit era aquí, l'armari allí i la taula al mig. Fins que això em va avorrir. Vaig posar aleshores el llit allí i l'armari aquí".

A partir d'un conflicte tan preocupant com és el de superar l'avorriment, a continuació el protagonista assaja totes les possibilitats de canvi d'un mobiliari tan escàs. Al llarg d'un procés minuciós, l'home experimenta el goig de les novetats fins que

deixen de ser-ho, torna l'avorriment fatídic i assaja noves combinacions (inconformistes, avantguardistes, rupturistes, etcètera) que igualment acaben per ensenyar els seus inconvenients.

Al capdavant del cicle, descrit amb extremada economia d'elements, el protagonista tanca el seu relat amb contundència: "Ara el llit és un altre cop aquí, l'armari allí i la taula al mig. I quan l'avorriment em fastigueja massa, recordo els dies en què vaig ser revolucionari".

L'habilitat per aconseguir que el poder del conte descansi a la darrera línia no és cap invent de darrera hora, però sempre és d'agrair que la trobem en un text que ens deixa lliures per relacionar-lo amb les nostres revolucions de pa sucats amb oli. I amb les de tots aquells ciutadans del món que diàriament s'apunten a la màxima lampedusiana de canviar-ho tot perquè res no canviï.

PARLEM-NE

Al departament de Lingüística General e Hispànica de la universitat de Saragossa s'ensenya el català des de fa quinze anys per iniciativa de Félix Monge. Avui hi ha dues assignatures de llengua de 9 crèdits i dues de literatura de 6. Va començar aquesta feina Maria Rosa Fort, ara titular de Filologia Catalana. Hi ha també un professor associat, Javier Giralt. Tots dos professors es dediquen principalment a recollir informació històrica i a fer estudis sobre la Franja, d'on Giralt és fill; treball imprescindible paral·lel a la feina didàctica si es vol que tot plegat es consolidi i es faci respectar. Actualment tenen una il·lusionada becària, Teresa Moret, que estudia la terminologia de la navegació fluvial a Mequinensa. La setmana passada el Departament va celebrar l'escaïença amb un cicle de conferències en el qual van participar

Des de Saragossa

JOAN SOLÀ

Emili Casanova, de la universitat de València, José Antonio Pascual, de l'Institut Cervantes i de la universitat de Salamanca, i Joan Veny i el qui signa, de la universitat de Barcelona. El Departament, dirigit per Francisco Hernández, s'hi va bolcar, i la resposta del públic va recompensar l'esforç.

Una de les investigacions més valuoses dutes a terme és l'*Estudio sociolingüístico de la Franja Oriental de Aragón* (Universidad de Zaragoza 1995), dels professors M. Antonia Martín Zorraquino, M. Rosa Fort, M. Luisa Arnal i Javier Giralt. Aquest estudi, encarregat per la Diputació General de Aragón, produeix la sensació de ser molt exacte i

verídica i de tocar de peus a terra en les conclusions: per això sol a mi em sembla molt important, però també ho és perquè els altres catalanoparlants puguem disposar d'aquests coneixements. Les qüestions més importants que s'hi sotmeten a enquesta, limitant-me ara al català, són la coneixença de la llengua en totes les modalitats (entendre, parlar, llegir i escriure), l'ús efectiu de la llengua (oral i escrit, en diferents situacions), el nom que donen a aquesta llengua, la consideració social que se'n té i si s'hauria d'ensenyar (voluntàriament, optativament; quina varietat).

Els 40.000 habitants de la Franja entenen tots el català i

l'utilitza pràcticament tot-hom en les situacions informals (família, carrer, banc, ajuntament, etc.). En les situacions formals (banc, ajuntament, etc., i específicament a l'església) s'usa el castellà; de manera que hi ha una situació de *diglossia* pura i no conflictiva: "el bilingüisme social reflecta la idiosincrasia misma de la Franja". On hi podria haver conflicte seria si es confongués llengua i identitat: a la Franja se senten profundament aragonesos; o si es pretengués igualar el català i el castellà: la cooficialitat no es veu clara, i per tant l'ensenyament del català no passa de ser desitjat com a optatiu. L'estudi aconsella, doncs, en les conclusions, que s'actui

amb mesures culturals i de divulgació més que legislatives, "que no fueren la realidad social ni la tergiversen"; i que s'intenti "integrar en esas medidas al resto de Aragón, mostrando su realidad plurilingüe", que és, hi afegeixo jo, el que caldria fer i haver fet a tota Espanya.

L'esmentada M. Antonia Martín Zorraquino i José M. Enguita han publicat també *Las Lenguas de Aragón* (Caja de Ahorros de la Inmaculada, Zaragoza 2000), un llibret extremament acurat, verídica, equilibrat i clar, ric de notícies actualitzades i amb algun toc de prudència sobre el problema de l'*aragonès unificat* i sobre les parles minoritàries en general: "las variedades lingüísticas minoritarias [...] no por el hecho de ser minoritarias son más valiosas, sino que han de ser protegidas, porque, siendo sin duda valiosas, son minoritarias". Iniciatives, totes, que em mereixen un gran respecte i admiració.